

ASPECTE PRIVIND NAȚIONALIZAREA PRINCIPALELOR MIJLOACE DE PRODUCȚIE DIN 11 IUNIE 1948

Gheorghe Miron

Incontestabil, naționalizarea principalelor mijloace de producție, ca eveniment istoric, a constituit, pentru noul regim politic, comunist, instaurat în România după 1945, suportul necesar și esențial pentru întreaga sa evoluție, până la căderea sa din decembrie 1989.

Caracterul său extensiv, la nivelul întregii țări, impunea pentru cercetarea istorică și reflectarea desfășurării și consecințelor la nivelul județului Putna. Paginile de mai jos, susținute de mărturia documentului, se justifică tocmai prin această obligație, aceea a nu lăsa albă această pagină de istorie locală.

În zilele de 9 - 11 iunie 1948 a avut loc Plenara C.C. a P.M.R. (Partidul Muncitoresc Român), care a aprobat lucrările pregătitoare privind naționalizarea principalelor mijloace de producție. La 11 iunie 1948, Marea Adunare Națională, după dezbateri sumare, a votat proiectul de Lege ce fusese depus de guvern în aceeași zi.

Articolul 1 stipula următoarele: „*Se naționalizează toate bogățiile subsolului care nu se găseau în proprietatea statului la data intrării în vigoare a Constituției Republicii Populare Române, precum și întreprinderile industriale, societățile de orice fel și asociațiunile particulare industriale, hancare, de asigurări, miniere, de transporturi și comunicații*”¹. Articolul 5 excepta de la naționalizare „*întreprinderile sau partea din capitalul acestora, care se găsesc în proprietatea unui stat făcând parte din Națiunile Unite, care a*

¹ Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX. 1918 - 1948*, Editura Paideia, București, 1990, p. 555
<http://www.muzeulvrancei.ro>

dobândit aceste bunuri ca urmare a executării Tratatului de Pace sau prin achitarea unor obligațiuni de despăgubiri, izvorând din starea de război"². De fapt era vorba despre proprietățile aparținând Uniunii Sovietice.

Efectul Legii naționalizării a fost acela că 90 % din producția minieră și industrială a trecut în proprietatea Statului.

Cu toate că în Lege era prevăzută despăgubirea proprietarilor sau acționarilor ale căror întreprinderi erau naționalizate, încă de la început s-a precizat că „*Din drepturile de despăgubire se vor scădea datoriile întreprinderilor neprevăzute în pasivul acestora, precum și acele izvorând din evaziuni fiscale sau alte operațiuni contrare legii, ca și pierderile provenite din reaua administrare a acestor întreprinderi, înainte de naționalizare*”³.

De asemenea, nu se acordau despăgubiri aceluia care, fiind în serviciul Statului, se îmbogățiseră prin fapte ilicite, constatate de o instanță judecătorească și nici aceluia care părăsiseră țara în mod clandestin sau care nu se întorseseră în țară după expirarea termenului de valabilitate a actelor de călătorie eliberate de autoritățile române⁴.

Invocându-se astfel de prevederi, proprietarii nu numai că nu au fost despăgubiți, ci, mai mult, unii dintre ei au fost arestați pentru vini imaginare, că ar fi comis abuzuri sau că au sabotat economia națională.

Actul realizat la 11 iunie 1948 a reprezentat un pas decisiv pe calea lichidării proprietății private și desființării economiei de piață. După o lună, la 11 iulie 1948, a fost creată Comisia de Stat a Planificării, organ central de planificare economică, iar în decembrie, Marea Adunare Națională a adoptat primul Plan anual de dezvoltare economică a României. În plan social, măsurile economice au avut consecințe deosebit de grave, permițând Statului să pornească

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.*

ofensiva împotriva burgheziei, considerată reacționară, iar clasa muncitoare devenea clasă „*conducătoare în Stat*”⁵.

La Focșani, vestea naționalizării principalelor mijloace de producție a fost primită cu „*deosebită bucurie*” de către muncitori. Corespondentul ziarului „*Scânteia*”, P. Cristofor, a transmis, telefonic, la București, articolul intitulat „*Muncitorii din Focșani vor păzi cu sfințenie bunurile poporului*”, care a și fost publicat în aceeași zi - 11 iunie 1948. Articolul arăta că „*Muncitorii de la Fabrica de zahăr din Sascut, „Moara Focșani”, Fabrica de produse Chimice „Mărășești”, Fabrica de pielărie „Nistor Vasile” din Focșani, Țesătoria „Focșani”, Fabrica de cherestea „Huroaia” din comuna Nănești, Fabrica de cherestea „Bradul” din comuna Ciușlea, Fabrica de cherestea „Siretul” din Nămolosa. Fabrica de cherestea „Pădurea Carpați” din comuna Adjudul Vechi și întreprinderea „Mărculeșteanu” din comuna Oodbești și-au manifestat bucuria pentru mărețul act săvârșit azi de guvern și Marea Adunare Națională, la propunerea P. M. R. Muncitorii Fabricii de produse Chimice „Mărășești” trimit salutul lor fierbinte Comitetului Central al P. M. R. și își iau angajamentul să pună imediat fabrica în funcțiune prin instalarea unui motor de 450 c.p., pe care clasa capitalistă sabotoare l-a ținut doi ani de zile nefolosit, precum și să monteze în scurt timp instalația de fabricare a fosfaților agricoli, pentru a pune la îndemâna țăranimii muncitoare îngrășămintele necesare intensificării culturilor și măririi productivității. De asemenea, ei își iau angajamentul de a păzi cu sfințenie bunurile poporului, de a spori vigilența și a lupta împotriva celor ce ar îndrăzni să se facă uneltele foștilor patroni sabotori, de a întări disciplina și a sprijini din toate puterile pe noii directori ai fabricilor”⁶.*

Articolele din presa din întreaga țară erau pline de invective la adresa foștilor proprietari ai fabricilor naționalizate, acuzați de „*sabotaj*” sau „*tâlhărie*”. astfel încât, de multe ori, aceștia renunțau sa

⁵ *Ibidem*, p. 556.

⁶ Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita: A.N.Vn.), fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 90.

mai ceară despăgubiri statului român, considerându-se norocoși că au scăpat de închisoare, într-o vreme în care un simplu denunț era suficient pentru a fi arestat.

„*Bucuria*” muncitorilor din toate colțurile țării a fost evidențiată în diversele articole publicate în „*Scânteia*”: „*Fabricile sunt ale noastre, să le păzim ca pe ochii din cap*”, „*Suntem stăpâni în țara noastră*”, „*Destul ne-au despuiat tâlharii*”, „*Partidul ne-a condus la această victorie*”⁷.

În seara de 11 iunie 1948, printr-o fonogramă, Comandamentul Unic Județean de Naționalizare a raportat Ministerului Afacerilor Interne că „... *pe raza acestui județ este deplină liniște. Actul naționalizării a fost primit cu mare bucurie de masele populare*”⁸.

O zi mai târziu, prefectul județului Putna a raportat la București terminarea operațiunilor de naționalizare⁹.

În orașul Focșani, conform dispozițiilor articolului 1 din Legea nr. 119 pentru naționalizarea întreprinderilor, publicată în Monitorul Oficial, nr. 133 bis din 11 iunie 1948, au trecut în administrarea Primăriei următoarele întreprinderi: abatoarele particulare cu o capacitate de tăiere zilnică de cel puțin 100 de bovine sau 150 de porcine, brutăriile care aveau instalații mecanice pentru frământat aluatul, morile sistematice care aveau cel puțin un valț dublu pentru grâu sau pentru porumb și o capacitate teoretică de măciniș de minimum un vagon de păioase sau de porumb în 24 de ore, presele mecanice de ulei care aparțineau proprietarilor de mori care fuseseră naționalizate, presele mecanice de ulei care funcționau cu o moară naționalizată, indiferent de proprietar, presele mecanice de ulei a căror capacitate de producție era de cel puțin 500 kg în 24 ore¹⁰.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, f. 20.

⁹ *Ibidem*, f. 22.

¹⁰ *Ibidem*, f. 13.

La 14 iunie 1948, primarul Focșanilor a raportat prefectului că au fost preluate de către Primărie șapte brutării, două mori și două prese de ulei ¹¹.

Trebuie precizat faptul că cifrele comunicate Prefecturii Județului Putna, atât cele referitoare la orașul Focșani, cât și la nivelul întregului județ, nu reprezentau decât numărul întreprinderilor naționalizate și administrate de către organele locale, întreprinderi care vor fi trecute definitiv în patrimoniul primăriilor prin Decizia nr. 1.307 a Consiliului de Miniștri, din 15 septembrie 1948.

Întreprinderile mari, a căror producție nu era destinată satisfacerii nevoilor locale, au fost trecute în administrarea ministerelor de resort ¹².

La 15 iunie 1948, Ministerul Afacerilor Interne a comunicat autorităților locale că, potrivit articolului 22 din Legea de naționalizare a întreprinderilor, puteau fi date în proprietate sau simplă folosință administrațiilor locale brutăriile, abatoarele sau morile sistematice. Cum acest lucru urma să se facă printr-un Jurnal al Consiliului de Miniștri, primarii aveau obligația să comunice în cel mai scurt timp ce întreprinderi naționalizate erau necesare a fi trecute în patrimoniul primăriilor ¹³.

Atelierul de paste făinoase „*Spicul*”, din Focșani, proprietate a lui Simon Elias Kaufman, a fost naționalizat și dat temporar, din ordinul Comisiei Județene de Naționalizare, Primăriei Orașului Focșani. Atelierul avea o producție de 700 kg de paste făinoase în 24 de ore, cinci salariați cu contract colectiv de muncă și funcționa cu un motor de 15 c.p. Imobilul în care se afla era tot proprietatea lui Simon Elias Kaufman, era construit din cărămidă și era împărțit în două corpuri. Într-unul se aflau patru dinamuri electrice, o presă, un malaxor, un cazan de presiune și două uscătorii, iar celălalt corp, care avea patru camere, era închiriat pentru funcționarea unui atelier de cizmărie. În momentul naționalizării, salariile lucrătorilor erau

¹¹ *Ibidem*, f. 14.

¹² Alexandru Temciuc, *Aspecte locale ale naționalizării de la 11 iunie 1948*, în *Studii și comunicări*, vol. 1, Focșani, 1978, p. 160.

¹³ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 36.

achitate în totalitate, întreprinderea se afla în stare bună, însă lipsea făina, care reprezenta materia primă.

La 19 iunie 1948, primarul orașului Focșani l-a informat pe prefect că „*Orașul Focșani este în suferință de paste făinoase*”¹⁴ și i-a cerut acestuia să intervină la Ministerul Afacerilor Interne și la Comisia Centrală de Naționalizare pentru ca Atelierul de paste făinoase „*Spicul*” să fie trecut în administrarea Primăriei, fiind de importanță locală. Un alt motiv pentru care se dorea trecerea Fabricii de paste făinoase în administrarea Primăriei Orașului Focșani, era acela că astfel se putea avea controlul total asupra cerealelor care erau prelucrate, asigurându-se livrarea cotelor de făină și mălai către brutăriile naționalizate.

Primarul a mai solicitat Prefecturii Județului Putna preluarea și administrarea întreprinderii „*Moara Focșani*”. Întrucât „*această moară a deservit întotdeauna numai interesele orașului, fiind, de altfel, în tot timpul sub supravegherea Primăriei Focșani. De asemenea, toate cantitățile de grâu și porumb ce se macină la această moară, sunt repartizate prin Federala Putna pe numele Primăriei, toate operațiunile de măciniș făcându-se absolut în numele Primăriei Focșani*”¹⁵.

Actul naționalizării a însemnat, pe lângă deposedarea brutală a unor oameni de munca lor de o viață, pentru singurul motiv că erau patroni și aveau o mică afacere, și declanșarea unor adevărate tragedii.

De multe ori, proprietarii își aveau locuința în aceeași clădire unde își desfășurau și afacerile, ajungând, odată cu confiscarea micilor întreprinderi pe care le dețineau, să fie aruncați în stradă, considerându-se că anexele în care locuiau făceau parte din firmă.

La 19 iunie 1948, primarul Focșanilor, Sandu Iosefsohn, s-a adresat Comisiei Județene de Naționalizare, cerând ca fostelor patroane de brutării, Sura Rosemberg și Emilia Vasile, prima patroana brutăriei din Strada Mare, Nr. 320, iar cea de-a doua a brutăriei din Strada Mare, Nr. 48, să li se aprobe să locuiască în compartimentele

¹⁴ *Ibidem*, f. 31.

¹⁵ *Ibidem*, f. 37.

amenajate în acest scop, „*întrucât sunt lipsite de mijloace, sunt văduve, înaintate în vârstă și au greutăți familiale*”¹⁶.

Brutăria care aparținuse Aurei Buhnea și fusese naționalizată, avea trecută pe firmă și autoturismul cu numărul 145 FS și de care se folosea mai mult soțul acesteia, directorul Întreprinderilor Comunale Focșani, inginerul Vasile Buhnea. Odată cu brutăria, în patrimoniul Primăriei din Focșani a fost inclus și acest autoturism, fapt ce l-a determinat pe Vasile Buhnea să ceară restituirea acestuia, fiindu-i necesar la îndeplinirea sarcinilor de serviciu, precum lucrările de întreținere și reparație ai celor 75 km de rețea electrică, 57 km de conducte de apă din oraș și 36 km de conducte de aducere a apei din regiunea Vrancea și Râmnicu - Sărat.

La 17 iunie 1948, Vasile Buhnea l-a informat pe primar că „*nu posedăm alte mijloace de transport decât acest turism. În prezent, datorită ploilor, avem degradări la captări, atât la Mera, cât și la Babele, unde chiar s-au început lucrări și este strict necesar să fie prezent pentru a putea preveni o eventuală lipsă de apă și chiar o infectare a apei. Prin luarea autoturismului 145 FS de către Comisia de naționalizare județeană, am fost pus în imposibilitate de a asigura serviciul. Vă rog să interveniți la Comisie spre a mi se elibera mașina de urgență, deoarece și greșit s-a luat această mașină, neîntrând în legile de naționalizare*”¹⁷. Cererea sa a rămas, însă, fără răspuns, autoturismul nefiindu-i restituit.

Iani Antoniadis, fostul proprietar al brutăriei din strada Democrației, nr. 12, se afla într-o situație și mai grea, deoarece la 11 iunie 1948, când i-a fost naționalizată brutăria, i-au fost confiscate locuința, căruța, calul, lemnele de foc, bicicleta și multe alte bunuri ce nu făceau parte din inventarul brutăriei, fiindcă nu foloseau la funcționarea acesteia, lucru ce se putea obseva și în cuprinsul Procesului - verbal sau al inventarului de preluare a întreprinderii.

Aruncat în stradă, având de întreținut o familie formată din opt persoane, fără niciun ban din munca de o viață, locuind prin vecini, Iani Antoniadis era în situația de a muri de foame. Disperat, el

¹⁶ A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 44.

¹⁷ *Ibidem*, f. 37.

s-a adresat Primăriei Orașului Focșani, cerând „să mi se dea înapoi toate bunurile aparținând gospodăriei casnice, care nu constituie o zestre a brutăriei și care nici nu sunt trecute în inventarul de primire, ca lemnele, deoarece brutăria este prevăzută cu injectoare de motorină și la primire am predat toată cantitatea de motorină ce o aveam în depozit, apoi căruța și calul cu care să-mi pot câștiga existența ... în general, să mi se înapoieze toate lucrurile ce nu au fost trecute în inventarul brutăriei”¹⁸.

Primarul i-a cerut lui Nicolae Văleanu, directorul numit la brutăria ce-i aparținuse lui Iani Antoniadis, să soluționeze această problemă, întrucât ținea de competența acestuia.

Ordinul nr. 10.938 din 24 iunie 1948 al Ministerului Afacerilor Interne preciza că odată cu naționalizarea, erau preluate și toate bunurile care figurau în inventarul întreprinderii, considerându-se că acestea constituiau averea întreprinderii. În cazul în care, nu exista un inventar al întreprinderii, Comisia Județeană de Naționalizare aprecia și hotăra care erau bunurile care formau zestrea întreprinderii. Bunurile care constituiau averea personală a proprietarului sau a arendașului, erau restituite¹⁹.

Cum cele mai multe întreprinderi mici nu dețineau un inventar al bunurilor, Ordinul nr. 10.938 permitea Comisiei Județene de Naționalizare să aprecieze, de cele mai multe ori abuziv, care erau valorile materiale care aparțineau întreprinderii. Și pentru ca jaful să capete o amploare și mai mare, la 5 iulie 1948, Primăria Orașului Focșani a primit din partea Prefecturii Județului Putna, următoarele instrucțiuni:

„Motivat de Ordinul telegrafic al Ministerului Afacerilor Interne Nr. 10.938 / 948, vă facem cunoscut că textul aliniatului 2 din exemplul ultim, cu următorul conținut: „Se va restitui proprietarilor sau arendașilor tot inventarul viu sau mort care deservește altor

¹⁸ *Ibidem*, f. 71.

¹⁹ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 163.

scopuri, ca porci, vite, păsări, mașini de treierat, tractoare etc.”, fiind greșit transmis, se suprimă în întregime”²⁰.

Cu alte cuvinte, bunurile găsite pe raza unei întreprinderi, fie că aveau sau nu legătură cu activitatea acesteia, în momentul naționalizării, erau considerate ca făcând parte din inventar.

În aceste condiții, Nicolae Văleanu i-a răspuns primarului din Focșani, referitor la situația lui Iani Antoniadis, că *„lemnele de foc, calul, căruța, moșocicleta și bicicleta au fost prevăzute în procesul-verbal de preluare, fiind găsite la sediul întreprinderii. În ceea ce privește lucrurile casnice, domnia sa și le-a ridicat în parte, când a fost evacuat din întreprindere, rămânând o parte pe loc, dl. Antoniadis spunând că nu are unde să le ducă. În privința locuinței, ordinul a fost ca toți foștii proprietari de întreprinderi să le părăsească în decurs de 24 de ore. Calul și căruța sunt necesare întreprinderii pentru transportul făinei, atât cea de la Moara „Focșani”, cota pentru populație, cât și cea procurată din comerț. Lemnele de foc sunt necesare pentru încălzitul apei, pentru frământatul pâinei, atât vara cât și iarna, când trebuiesc încălzite și sobele din atelier, altfel neputându-se lucra fără foc”²¹.*

În ceea ce privește situația fiscală a întreprinderilor naționalizate, Ministerul de Finanțe a hotărât, la 27 iunie 1948, ca acestea să aibă același regim fiscal ca și cele particulare și, ca atare, urmau să plătească impozitele datorate²².

Referitor la numărul întreprinderilor naționalizate, la începutul anului 1948, la Camera de Comerț și Industrie a Județului Putna erau înregistrate 45 de întreprinderi industriale, din care 28 au intrat sub incidența Legii 119 / 1948, acestora adăugându-li-se un sanatoriu și patru cinematografe.

Până la finele anului 1948 au fost naționalizate următoarele întreprinderi: 1) Moara „Focșani” din Strada Brăilei, 2) Fabrica de tăbăcărie din strada Jelaboi, Focșani, care a aparținut lui Vasile și Constantin Nistor, 3) Fabrica de tăbăcărie din strada Pielari, Focșani,

²⁰ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 70.

²¹ *Ibidem*, f. 72.

²² A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 62.

care a aparținut lui Guriță Nistor, 4) Fabrica de produse chimice „Mărășești”, 5) Fabrica de țesătorie din strada Pruncu, Focșani, fostă proprietate a lui Buium Ștrulovici, 6) Fabrica de zahăr „Danubiana” din Sascut, 7) Fabrica de spirt și acid tartic, din Focșani, a lui Herșcu Iacobsohn și Herman Weisman, 8) Fabrica de spirt din Odobești, fostă proprietate a fraților Natan și Iacob Stafler, 9) Fabrica de spirt din Odobești, care i-a aparținut lui Lupu Zilberman, 10) Fabrica de cherestea din Nănești, fostă proprietate a Ștefaniei Tudorică, 11) Fabrica de cherestea din Ciușlea, preluată de la Gheorghe Teodorescu, 12) Fabrica de cherestea din Adjudu Vechi, 13) Fabrica de cherestea din Nămolosa Târg, fostă proprietate a lui Nicolae Trofin, 14) Rafinăria de petrol din Adjud, care i-a aparținut lui Leon Leibu, 15) Moara țărănească din Focșani, preluată de la Nicolae Iacob, 16) Moara țărănească din Focșani, fostă proprietate a lui Sebastian Baliff. 17) Fabrica de paste făinoase, preluată de la Simon Kaufman, 18) Brutăria lui Iani Antoniadis, 19) Brutăria care i-a aparținut lui Pericle Sadima. 20) Brutăria fostă proprietate a Surei Rosemberg, 21) Brutăria lui Vasile Nicolau, 22) Brutăria Emiliei Vasiliu, 23) Brutăria lui Naum Gheorghiu, 24) Brutăria fostă proprietate a lui Nicolae Oancea, 25) Moara țărănească și presa de ulei preluate de la Aurora Buhnea, 26) Moara țărănească și presa de ulei care au fost în proprietatea lui Ulise Negropontes, 27) Moara țărănească și presa de ulei preluate de la inginerul Dumitru Tănase, 28) Moara care i-a aparținut inginerului Garoflid, 29) Sanatoriul „Dr. Brăileanu”, 30) Cinematograful „Bristol” din Focșani, 31) Cinematograful „Capitol” din Focșani, 32) Cinematograful „Scala” din Focșani, 33) Cinematograful „Select” din Odobești²³.

La scurt timp după actul naționalizării, Comisiile Județene de Naționalizare au primit Instrucțiuni Suplimentare de la București. Conform acestora, în cazul în care o întreprindere se încadra indiscutabil în Legea de Naționalizare, Comisia Județeană de Naționalizare, la propunerea secretarului Organizației Județene a

²³ Idem, fond Camera de Comerț și Industrie Focșani, dosar nr. 11 / 1948, f. 3 - 4.

P. M. R., urma să aleagă o persoană care să conducă întreprinderea în calitate de director. După preluarea întreprinderii și instalarea directorului, registrele acesteia trebuiau vizate prin Controlul Economic și urmau să se ia măsuri de pază, discrete, fără să se oprească producția.

Încadrarea cu administratori a întreprinderilor care erau atribuite Ministerului Afacerilor Interne (brutării, mori, uleinițe, abatoare) se făcea în fiecare județ de către secretarul Organizației Județene a P. M. R. și prefect.

Dacă din diferite motive, o întreprindere naționalizată nu putea funcționa, președintele și secretarul Comisiei Județene de Naționalizare delegau o persoană de încredere pentru preluarea, inventarierea și paza acesteia, în aceste cazuri nefiind numiți directori²⁴.

Un alt caz îl reprezentau întreprinderile naționalizate aflate în funcțiune, dar care se confruntau cu o situație financiară foarte gravă. În situația lipsei totale de fonduri, directorul numit se putea adresa Sucursalei B. N. R. din localitate, pentru finanțare, însă, doar după epuizarea tuturor posibilităților proprii pentru asigurarea fondurilor necesare. Din finanțările obținute se puteau plăti doar salariile curente, la datele stabilite în întreprinderea respectivă înainte de naționalizare, fără a se face plăți în avans. Salariile erau plătite conform încadrării fiecărui lucrător, neadmițându-se nicio majorare sau diminuare a retribuției. Erau exceptați de la plata salariilor foștii patroni, administratorii și membrii consiliilor de administrație.

De asemenea, Instrucțiunile Suplimentare venite din Capitală specificau faptul că erau interzise orice fel de investiții fără aprobarea prealabilă a Ministerului de resort, fondurile curente sau cele care se realizau ulterior fiind folosite doar pentru producție. Dacă foștii patroni își aveau locuințele în incinta întreprinderii, aceștia erau evacuați, locuințele fiind ocupate de noii directori. În situația în care fostul patron era o persoană de încredere din punct de vedere politic, caracterizarea acestuia era trimisă Direcției Cadrelor P. M. R. din

²⁴ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 78.

București, pentru o eventuală folosire în cadrul altei întreprinderi naționalizate²⁵.

Potrivit prevederilor Instrucțiunilor, Ministerul Afacerilor Interne era înștiințat, telegrafic, despre numirea administratorilor la întreprinderile naționalizate din județul Putna, trecute în patrimoniul administrațiilor locale.

Astfel, la Primăria Orașului Focșani au fost numiți următorii administratori: Ion Marinescu, la Moara și presa de ulei, foste proprietăți Baliff, Ion Săndulescu, la Moara și presa de ulei, care au aparținut Aurerei Buhnea, Nicolae Dinulescu, la fosta moară Iacob, Nicolae Văleanu, la fosta brutărie Antoniadis, Leibu Herșcovici, la fosta brutărie Rosemberg, Vasile Bistrițeanu, la fosta brutărie Sadima, Ion Costea, la fosta brutărie Nicolau, Vasile Popov, la fosta brutărie Gheorghiu, Ion Văleanu, la fosta brutărie Vasile, Gheorghe Său, la fosta brutărie Oancea.

La Primăria Orașului Mărășești au fost numiți Teodor Pârlitu, la Moara și presa de ulei care au aparținut lui Ulise Negropontes și Gheorghe Paris, la Moara și presa de ulei preluate de la Dumitru Tănase²⁶.

Imediat după instalarea în funcție, noii administratori s-au confruntat cu diferite probleme.

De pildă, la 21 iulie 1948, 13 lucrători de la Moara Focșani au cerut administratorilor să li se aprobe, contra cost, săptămânal, câte cinci kg de făină, „având în vedere că și brutarilor li se acordă tain (pâine), întrucât munca ce o prestăm cere un supliment de alimentație”²⁷. Cum numărul cererilor de acest gen era destul de mare, Ministerul Afacerilor Interne a comunicat autorităților locale că astfel de solicitări sunt ilegale și prin acceptarea lor s-ar crea deosebiri de salarizare între diferitele categorii de salariați. În acest sens, Ministerul recomanda ca în afara salariilor prevăzute în contractul colectiv de muncă, muncitorii să nu beneficieze de alte facilități.

²⁵ *Ibidem*, f. 79.

²⁶ *Ibidem*, dosar nr. 4 bis / 1948, f. 78.

²⁷ A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 91.

Muncitorii de la mori, brutării și presele de ulei naționalizate, primeau, contra cost, doar rațiile legale pentru ei și familiile lor, la fel ca și ceilalți muncitori industriali, rații care erau trecute în registrele oficiale ale morilor și preselor de ulei²⁸.

La 15 iulie 1948, Costea Ion, administratorul brutăriei care îi aparținuse lui Vasile Nicolau, a cerut percepătorului Circumscripției II Fiscală să ia măsuri pentru ca fostul patron să achite impozitele restante din anul fiscal 1947 / 1948, în valoare de 9.971 lei și cota de 60 % pe luna aprilie 1948, în cuantum de 14.313 lei²⁹.

La 16 iulie 1948, administratorul Morii țărănești Focșani, Ion Marinescu a solicitat primarului Focșanilor ca, pentru o bună funcționare, să se urgenteze reparațiile la această moară. În primul rând era necesară rifluirea valțurilor de mălai, „*întrucât în condițiunile actuale de funcționare lusă mult de dorit, dând naștere zilnic la nemulțumiri din partea clienților. Acum două zile am avut un caz când, la 140 kg de porumb s-au scos 33 kg de țărățe, adică 24 %, în loc de 8 - 10 %, cât este normal, datorită cărui fapt cetățeanul m-a amenințat că mă va reclama Primăriei*”³⁰, menționa Ion Marinescu în cererea înaintată primarului.

La moara naționalizată din Mărășești, fostă Negropontes, se impunea amenajarea atelierului mecanic pentru care era nevoie de următoarele materiale: beton simplu la suportul strungului, pietriș, balast, scândură și grinzi pentru tavan, o ușă din lemn de brad, pervazuri pentru geamuri, fierărie și grund. Pentru achiziționarea acestor materiale era necesară suma de 39.990 lei, bani pe care autoritățile nu-i puteau alocă în acel moment³¹.

În fața unei avalanșe de cereri pentru reparații din partea noilor administratori numiți la întreprinderile naționalizate, Primăria Orașului Focșani a declanșat o anchetă cu scopul de a verifica atât productivitatea, cât și întreținerea întreprinderilor naționalizate incluse în patrimoniul său.

²⁸ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 153.

²⁹ *Ibidem*, f. 79.

³⁰ A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 75.

³¹ Idem, fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 167.

A. Kraitzer, funcționarul însărcinat cu acest lucru, a raportat, la 19 iulie 1948, că toate imobilele în care erau instalate brutăriile se găseau într-o stare deplorabilă, vina purtând-o foștii patroni, care nu ar fi vrut să facă investiții. De reparații nu s-au putut ocupa nici noii administratori, deoarece erau lipsiți de fonduri și legați de aprobarea Primăriei. Totuși, unii dintre ei au adus unele îmbunătățiri imobilelor: vărui, înlocuirea geamurilor lipsă, repararea acoperișurilor etc. Locuințele care se aflau lângă brutăriile naționalizate nu au putut fi ocupate de către noii administratori, fiind într-o stare de degradare avansată.

A. Kraitzer afirma că „*instalațiile mecanice din brutării (malaxoare) sunt făcute inutilizabile de foștii patroni, afară de malaxorul de la fosta brutărie Gheorghiu, unde tovarășul Popov l-a reparat. Totuși și celelalte malaxoare ar putea fi reparate cu mici cheltuieli, cu ajutorul tovarășului Mataiciuc de la I. F. C., care este specialist. Rafturile și tejghelile din brutării necesită mici reparații. În general, în toate brutăriile se fabrică pâine în condiții de necurățenie: păienjenis, butoaie necurățate din care se ia apa pentru fabricația pâinii, gunoi depozitat prin colțuri etc.*”³².

Nici la situația contabilă brutăriile nu se prezentau prea bine. Noii administratori, nefiind cunoscători în materie de contabilitate, nu au ținut evidența operațiunilor comerciale efectuate după data de 11 iunie 1948. Pierderile înregistrate la brutării erau puse pe seama lipsei de făină neagră și prețul ridicat la care era achiziționată făina albă. Dacă foștii patroni cumpărau kg de făină albă cu 90 de lei înainte de naționalizare, actualii administratori plăteau 113,14 lei pentru un kg. Mai mult, se cumpăra tot cu prețul de 114 pe kg o făină mai închisă la culoare, care era considerată făină albă și dădea o pâine de calitate foarte slabă. Un alt motiv pentru care brutăriile nu erau rentabile, ar fi fost acela că s-a păstrat un obicei, o veche înțelegere între foștii patroni și lucrători, conform căreia, pentru fiecare pâine albă fabricată lucrătorul primea trei lei, în afara contractului colectiv de muncă, bani pentru care nu se plătea impozit și care făceau să se

³² Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 98.1

scumpească costul de fabricație. Și cum Raportul despre starea brutăriilor naționalizate era prezentat în concordanță cu cerințele timpului, A. Kraitzer a constatat că „*la brutăriile cu mai mulți lucrători P. M. R. s-a înregistrat un beneficiu mai mare în raport cu brutăriile Costea și Zavati, unde numai directorii sunt membri de partid și cari au dat pagube, ceea ce face să bănuiesc că pe lângă incapacitatea directorilor, aceștia nu au fost ajutați în muncă sau chiar sabotaji, deoarece acești directori, contrar celorlalți, au găsit în momentul naționalizării capital suficient care să le fi permis aprovizionarea cu făină albă*”³³.

Pentru buna funcționare a acestor brutării au fost făcute o serie de propuneri. Astfel, atât directorii cât și lucrătorii urmau să presteze muncă voluntară pentru salubritatea și întreținerea brutăriilor, pentru reparații fiind necesar un deviz al Serviciului Tehnic al Orașului Focșani pentru fiecare unitate în parte. În ceea ce privește productivitatea, trebuia ca din 100 kg de făină neagră să se obțină câte 140 de pâini a câte un kg, iar din aceeași cantitate de făină albă să se obțină 250 - 255 de pâini a 500 grame bucata, în funcție de calitatea făinii. Se cerea înființarea unui serviciu special de contabilitate, care să țină evidența zilnică a tuturor brutăriilor, să vegheze la respectarea legilor fiscale, a plății taxelor datorate Statului și Primăriei Orașului Focșani.

Tot pentru rentabilizarea brutăriilor, s-a propus ca imobilele care aveau și locuințe să fie reparate și închiriate, ceea ce putea duce la recuperarea unor cheltuieli. Pierderile puteau fi diminuate și prin reducerea numărului de brutari, însă această soluție nu a fost luată în discuție din mai multe considerente. Pe lângă faptul că s-ar fi creat șomeri și ar fi fost îngreunată aprovizionarea cu pâine a populației, prin închiderea unor brutării se putea ajunge la o atmosferă nefavorabilă naționalizării, arătându-se că Statul n-ar fi un bun administrator, în timp ce populația ar vedea că foștii patroni continuau să fabrice pâine în brutăriile rămase nenaționalizate, cum ar fi cele ale lui Titoianu, Vernescu sau Mureșanu, „*aceasta reprezentând un blam*

³³ *Ibidem*, f. 99.

atât pentru comună, cât și pentru capacitatea directorilor noștri membri de partid”³⁴.

Nu numai brutăriile naționalizate se confruntau cu probleme.

Pentru a-și desfășura activitatea în bune condiții, Moara Baliff și presa de ulei aveau nevoie de: o curea pentru valțul morii, o curea de transmisie, o curea din cauciuc, curele pentru pompa de apă, elevator, pompă hidraulică la valțul de zdrobitori de semințe și la chinga de la cupe. Moara Buhnea și presa de ulei necesitau o chingă pentru cupe și curele pentru transmisie, pompe și cazane³⁵.

Cum aproape toate întreprinderile naționalizate la 11 iunie 1948 se confruntau cu o lipsă acută de piese de schimb, fără de care funcționarea la parametri normali nu era posibilă, iar noii administratori nu mai conțineau cu cererile de materiale adresate primăriilor sau Prefecturii Județului Putna, la 8 iulie 1948, Ministerul Industriei, prin Circulara nr. 10.909 / 1948, a comunicat prefectului și primarului procedurile de urmat pentru procurarea bunurilor necesare.

Astfel, toate întreprinderile naționalizate, inclusiv cele trecute în patrimoniul autorităților locale, pentru obținerea articolelor tehnice de pielărie și a curelelor de transmisie, urmau să se adreseze Oficiului Industrial din care făceau parte. De exemplu, o fabrică de ulei adresa cererea sa Oficiului Industrial al Uleiurilor Vegetale, o moară se adresa Oficiului Industrial al Morilor etc. Oficiile Industriale, sesizate în baza cererilor întreprinderilor, se adresau direct Oficiului Industrial al Pielăriei, comunicându-i acestuia și întreprinderea pentru care urma să se facă distribuirea³⁶.

Nu numai lipsa pieselor de schimb făcea ca o parte din întreprinderile naționalizate să nu mai funcționeze.

La 20 iulie 1948, pretorul Plasei Adjud era înștiințat despre starea uleiului din comuna Sascut. Aici fusese numit administratorul Gheorghe Paris, care supraveghea munca a doi mecanici, Vladimir Buceansche și Gheorghe Stan. Din cauza lipsei semințelor de floarea

³⁴ *Ibidem*, f. 99 verso.

³⁵ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 55.

³⁶ *Ibidem*, f. 159.

soarelui, uleiul nu funcționa decât două zile pe săptămână, moara era nefuncțională, iar locuitorii se deplasau la cele trei mori din sat pentru a-și asigura necesarul de făină. Deoarece cheltuielile depășeau cu mult veniturile realizate și impozitele nu puteau fi achitate, primarul comunei Sascut a cerut pretorului ca „*pentru clarificarea situației acestei întreprinderi să binevoiți a interveni la Prefectură cu propuneri, spre a nu ne găsi într-o încurcătură*”³⁷.

Fosta Moară Garoflid, din comuna Boțârlău, aflată sub conducerea lui Traian Hoiman, nu funcționa încă la 4 august 1948, când mecanicii V. Artim și C. Ghimeș, din Focșani, au sosit pentru a constata starea instalației morii. Expertiza efectuată nu era deloc îmbucurătoare: sulurile valțului de porumb trebuiau neapărat ascuțite, întrucât randamentul era doar de 50 %, piatra de grâu avea nevoie de un postament cu angrenaje, cureaua principală era dezlipită pe toată lungimea ei și trebuia înlocuită, pompa centrifugă pentru motor trebuia, de asemenea, schimbată, deoarece cea existentă era complet distrusă, fiind îngropată în ciment.

Prefectul județului Putna era rugat să ia măsuri pentru ca reparațiile să fie făcute cât mai grabnic, „*întrucât toți sătenii ne întrebau când o să fie odată gata, fiindu-le absolut necesară moara, atât lor cât și celor din împrejurimi, iar toate cheltuielile necesare pentru a fi adusă în stare bună de funcționare se vor putea amortiza în scurt timp*”³⁸.

Ministerul Afacerilor Interne, fiind sesizat de numeroase prefecturi și primării din țară că unele întreprinderi intrate în administrația comunelor prin efectul Legii nr. 119 / 1948, nu pot funcționa din lipsă de fonduri pentru procurarea pieselor de schimb și a combustibilului necesar, a transmis prefecturilor de județe și primarilor de municipii și orașe de reședință, la 29 august 1948, că a intervenit la Banca Națională a României pentru obținerea de credite. Ca urmare a acestui demers, B. N. R a hotărât să acorde credite morilor incluse în administrarea comunelor și a județelor, însă numai la cererea expresă

³⁷ *Ibidem*, f. 175.

³⁸ *Ibidem*, f. 187.

a primăriilor și prefecturilor respective și doar în scopurile și condițiile următoare:

1) Pentru procurarea combustibilului necesar unei perioade de 30 de zile, cu termen de rambursare de două luni.

2) Pentru procurarea pieselor și curelelor absolut necesare unei funcționări normale, creditele ce urmau a se acorda nu puteau depăși prețurile oficiale ale materiilor prime achiziționate, iar rambursarea acestor credite nu putea depăși termenul de șase luni. Creditele se acordau doar morilor care erau în stare de funcțiune la data de 11 iunie 1948³⁹.

Pentru o mai bună organizare a întreprinderilor naționalizate trecute în patrimoniul administrației locale, prin Decizia nr. 5.401 din 17 august 1948 a Primăriei Orașului Focșani a fost instituit un colectiv consultativ compus din directorii întreprinderilor naționalizate, șeful Serviciului Tehnic și cel al Serviciului Financiar al Primăriei din Focșani⁴⁰. Atribuțiile acestui colectiv consultativ erau următoarele: aprobarea sau modificarea bilanțului, numirea sau destituirea personalului de conducere, fixarea retribuției personalului de conducere, stabilirea investițiilor necesare întreprinderilor⁴¹.

Cum persoanele numite la conducerea întreprinderilor naționalizate erau lipsite de pregătire economică, prin Decizia nr. 6.602 din 7 octombrie 1948, a fost înființat Biroul Întreprinderilor Naționalizate, condus de un șef de birou, ajutat de un contabil și un funcționar, plătiți din fondurile întreprinderilor naționalizate. Biroul avea obligația să organizeze întreaga arhivă, să rezolve corespondența și să întocmească bilanțurile lunare ale întreprinderilor. Controlul și buna funcționare a Biroului Întreprinderilor Naționalizate erau asigurate de către ajutorul de primar și secretarul primăriei, iar Serviciul Financiar urma să verifice din punct de vedere contabil, o dată pe lună, registrele⁴².

³⁹ *Ibidem*, f. 192.

⁴⁰ A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 103 - 104.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*, f. 230.

Atelierul de paste făinoase „Spicul” din Focșani se confrunta cu o lipsă acută de materii prime, situație cunoscută și de Comisia de Naționalizare a Județului Putna. Directorul atelierului, S. Haim, după ce a sesizat Comisia cu privire la situația în care se afla, la 22 septembrie 1948, s-a adresat din nou, arătând că „noi constatăm cu regret că până în prezent suntem tot atât de izolați, neprimind nici un răspuns la cele sus scrise de noi și nici un fel de instrucțiuni privitoare la această întreprindere naționalizată, pentru bunul ei mers, vă rugăm să binevoiți a face demersurile cuvenite pentru întreprinderea noastră și a ne pune în rândul celorlalte întreprinderi naționalizate cu care noi ne mândrim în Republica Populară Română și Democrată și astfel să putem realiza cele prelucrate de Tovarășul Gh. Gheorghiu Dej, referitor la pastele făinoase”⁴³.

Unii dintre foștii patroni ai întreprinderilor naționalizate au încercat, folosindu-se chiar de Legea nr. 119 / 1948, interpretată abuziv de către autoritățile locale, să-și recupereze atelierele. Pericle Sadima, patronul brutăriei din Focșani, strada Independenței, nr. 3, a cerut, la sfârșitul lunii august 1948, ministrului de Interne să-i înapoieze brutăria, întrucât nu se încadra în condițiile Legii de naționalizare. Conform acesteia, o brutărie putea fi naționalizată dacă avea cel puțin un malaxor, însă Pericle Sadima arăta că „instalarea malaxorului ni s-a impus din iulie 1938 de către Serviciul Sanitar al orașului Focșani din motive de igienă, deși posibilitățile mele economice nu puteau fi la înălțime. Pentru că mi s-ar fi închis brutăria, am făcut eforturi supraomenești și am cumpărat malaxorul, însă acesta nu a funcționat deoarece nu exista în oraș intensitatea de curent necesară și, în al doilea rând, cantitatea de făină ce mi se dădea, pâinea fiind raționalizată, era atât de mică, încât se putea lucra cu brațele. Zece ani a lăncezit, pradă ruginii, malaxorul (1938 - 1948), fără a fi utilizat”⁴⁴.

Nici după naționalizare malaxorul nu a fost pus în funcțiune, neputând fi racordat la instalația electrică a orașului, deci brutăria lui Pericle Sadima, chiar dacă era dotată cu malaxor, nu se încadra în

⁴³ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 309.

⁴⁴ Idem, fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 182 verso.

Legea naționalizării. Ca urmare, acesta a cerut ministrului de Interne să „mi se facă o reexaminare, căci nu se poate numi o întreprindere industrială o brutărie cu patru lucrători (și aceștia impuși), deoarece cantitatea de făină o puteam lucra singur”⁴⁵. Încercarea lui Pericle Sadima de a-și redobândi munca de o viață - mica brutărie - a fost zadarnică, cererea fiindu-i respinsă.

Un alt caz este cel al lui Constantin Nistor, proprietar al Atelierului de tăbăcărie din strada Pielari, nr. 8. Legea naționalizării menționa faptul că toate tăbăcăriile care aveau în funcțiune motoare de peste 20 c. p. intrau sub incidența ei. Atelierul i-a fost naționalizat în ziua de 15 iunie 1948, însă „în urma constatărilor făcute de către trei domni mecanici trimiși de la Partid în ziua de 17 iunie 1948, au găsit că motorul este de opt până la zece c.p. și în aceeași zi, atelierul mi-a fost înapoiat”⁴⁶, comunica Nistor la 30 august 1948 primarului din Focșani. Cu toate acestea, la 12 iulie 1948, atelierul i-a fost naționalizat din nou, fără însă a fi pus în funcțiune. La 30 august 1948, cu atelierul închis, Constantin Nistor se găsea în situația de a muri de foame, aceste condiții determinându-l să adreseze primarului următoarele rânduri: „Întrucât orașul nostru are trebuință de piele și talpă, și eu fiind un bun meșter, vă propun că ar fi frumos să mi se dea înapoi atelierul și să încep să lucrez pentru dumneavoastră (primărie), și veți avea și piele pentru confecționarea hamurilor și talpă pentru funcționari, cât și pentru personalul de la grajduri ... materialul va fi de bună calitate și eștin iar capital nu urmează să investiți”⁴⁷.

Chiar dacă Nistor avea dreptate și atelierul său nu trebuia naționalizat, iar Primăria, acceptând oferta lui de a lucra ieftin în folosul ei, ar fi avut de câștigat în acele vremuri în care pielea și talpa erau greu de procurat, oferta acestuia a fost respinsă, pe motiv că nu era în cadrul legilor și dispozițiilor ministeriale.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 476.

⁴⁷ *Ibidem*.

Fosta Moară Garoflid, din comuna Boțârlău, se afla sub administrarea lui Traian Hoiman din ziua de 27 iulie 1948. De atunci, sub pretextul că dorea să aducă un postament pentru fixarea pietrelor de grâu, Hoiman a stat numai la Focșani, neglijând complet atribuțiile sale. După o lună, s-a întors în comună și a cerut suma de 127.000 lei de la Primărie pentru a pune piatra de grâu în funcțiune. La cererea primarului de a-i prezenta inventarul morii și devizul întocmit de organele tehnice județene cu sumele necesare, „*dânsul a spus că nu are asemenea acte, propunându-ne forțat să-i dăm suma de mai sus*”⁴⁸.

În urma intervenției primarului la Serviciul Tehnic al Prefecturii Județului Putna a fost întocmit devizul convenit pentru reparația morii, fiind necesară suma de 126.715 lei⁴⁹.

Deoarece Primăria Comunei Boțârlău nu dispunea de fonduri, a decis contractarea unui împrumut în valoare de 60.000 lei de la B. N. R., însă de la data la care Traian Hoiman trebuia să ridice banii, 5 septembrie 1948, și până la 13 septembrie 1948, când primarul comunei s-a adresat prefectului cu privire la atitudinea lui Hoiman, acesta nu se prezentase la moară. Hoiman îl lăsase aici pe fratele său minor, „*care în loc să stea la moară, umblă în vizită prin sat și cântă cu patefonul, iar când se găsește la moară, face greșeli din lipsă de cunoaștere*”⁵⁰.

Conform relatării primarului, fratele lui Traian Hoiman nu cântărea măcinișul, numeroși locuitori reclamând că au dus o cantitate mare de porumb și li s-a dat înapoi o cantitate mult mai mică de mălai, fapt dovedit și de controlul din ziua de 11 septembrie 1948, când au fost găsite ascunse 10 kg de mălai, a căror proveniență tânărul nu a putut-o justifica. De asemenea, primarul a mai menționat că dezinteresul pe care Traian Hoiman l-a arătat față de funcția pe care o primise, lăsase un gust amar sătenilor, „*astăzi, când această moară a devenit a comunei, populația s-a așteptat ca măcinișul să se facă în mai bune condiții ca în trecut, dar, cu părere de rău, constatăm că se*

⁴⁸ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 / 1948, f. 240.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 240 verso.

⁵⁰ *Ibidem*.

*produc mai multe nemulțumiri în rândul sătenilor, datorită neglijenței tovarășului Traian Hoiman, care în loc să-și vadă de serviciu, dânsul a devenit numai un vizitator al satului, restul timpului îl petrece la Focșani”*⁵¹.

În luna septembrie 1948, Fabrica de paste făinoase „*Spicul*” se afla într-o situație deosebit de dificilă, cauzată de lipsa materiei prime, cu toate că era singura întreprindere naționalizată din județul Putna care nu necesita niciun fel de reparații sau investiții. După mai multe intervenții scrise la Primăria Orașului Focșani, prin care se cereau materii prime, la 6 septembrie 1948, S. Haim, directorul fabricii, l-a informat pe primar că „*aceste demersuri, după aproape 30 de zile, nu au fost încă expuse în fața colectivului consultativ sau rezolvate. Cum întreprinderea naționalizată „Spicul” continuă a sta în agonie, vă facem direct răspunzător pentru neproductivitatea acesteia, care, după luare de dvs. în primire, de la data naționalizării, nu v-ați dat interesul de bunul ei mers sau de productivitate”*⁵². În urma acestei ultime intervenții, Primăria Orașului Focșani a acordat

Fabricii de paste făinoase „*Spicul*”, săptămânal, câte 500 kg de făină, livrată de la Moara „*Focșani*”⁵³.

Dacă la Focșani era o lipsă acută de materii prime, în depozitul morii naționalizate din Mărășești se găseau două vagoane cu tărâțe de grâu, în condiții de păstrare precare, fiind pe cale de a se strica, întrucât nu exista o magazie specială pentru conservare. Mai mult, moara de aici nu avea capital pentru a cumpăra grâu și a asigura hrana populației⁵⁴.

La sfârșitul lunii septembrie 1948, prefectul Chical Ferdinand, în urma unor controale, a constatat că brutăriile care intraseră în patrimoniul Primăriei funcționau normal, morile naționalizate

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 170.

⁵³ *Ibidem*, f. 170 verso.

⁵⁴ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 bis / 1948, f. 19.

măcinau doar porumb, iar din cele două prese de ulei naționalizate, doar una a putut fi pusă în stare de funcționare⁵⁵.

Cele două prese de ulei, foste proprietăți ale Aurorei V. Buhnea și S. Baliff, au fost găsite la naționalizare, într-o stare avansată de degradare din punct de vedere tehnic. În luna octombrie a anului 1948 s-a reușit repararea acestora, doar cât să funcționeze, deoarece pentru a lucra la capacitate maximă era nevoie de investiții majore, pe care Primăria Orașului Focșani nu și le putea permite. Mai mult, impozitele impuse de Ministerul de Finanțe erau foarte mari și nu puteau fi acoperite din randamentul întreprinderilor.

La 29 octombrie 1948, primarul a raportat Ministerului Afacerilor Interne situația financiară, încheiată la 15 octombrie 1948, a celor două întreprinderi, din care rezulta deficite foarte mari. Pentru a stopa pierderile, primarul a solicitat închiderea acestora, deoarece autoritățile locale nu dispuneau de fonduri pentru a suporta, în continuare, deficitele create sau acordarea unei subvenții pentru acoperirea pagubelor și repararea radicală a preselor de ulei. Dacă niciuna din soluțiile prezentate mai sus nu erau adoptate, primarul cerea trecerea întreprinderilor la Ministerul Industriei sau la cel al Comerțului⁵⁶.

După naționalizare, odată cu încadrarea întreprinderilor cu personal agreat de sistem, au apărut și unele probleme legate de practicile întrebuințate de către lucrătorii care aveau „*convingeri sănătoase*”, și anume delatiunea.

Oscar Nadler, angajat ca brutar la Brutăria Comunală nr. 5 din Focșani, condusă de către Vasile Popov, l-a reclamat pe acesta, la nici o lună de la angajare, că avea o purtare prea autoritară, „*aerul de vechiu patron burghez. ton de impunere și priviri dușmănoase*”⁵⁷. Mai mult, îl acuza pe Vasile Popov că nu respecta normele de fabricație ale pâinii și, prin diferite metode, în loc să scoată 742 de pâini din cota săptămânală de făină, acesta producea cu 50 de kg de pâine în plus, pe care o vindea în interes propriu.

⁵⁵ *Ibidem*, dosar nr. 50 / 1948, f. 37.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 85.

⁵⁷ A.N.Vn., fond Primăria Orașului Focșani, dosar nr. 69 / 1948, f. 492.

Oscar Nadler era foarte nemulțumit, arătând că „față de această sistemă, eu nu mai pot crede că acest tovarăș director se încadrează în rândul oamenilor muncii cinstite și conștient de misiunea care i s-a încredințat prin actul naționalizării”⁵⁸.

Acuzându-l că transformă lupta de clasă a muncitorilor în mașinațiuni de speculă burgheză, Nadler a cerut demiterea lui Vasile Popov, care „n-ar mai trebui nici o clipă să stea în rândul muncitorilor dreپți, cinstiți și conștienți de lupta ce o duc contra reacțiunii. Șederea lui în rândul nostru ar atrage compromiterea clasei muncitoare”⁵⁹, notând că a făcut această declarație sincer, nesilit și spre binele Republicii Populare Române.

Nencite Nicolae, lucrător la aceeași brutărie, angajat la 15 septembrie 1948, după o lună, l-a reclamat și el pe Vasile Popov, fiind mai tranșant decât Oscar Nadler, cerând nu numai schimbarea acestuia din funcție, ci a tuturor directorilor de brutării „și puși alții cinstiți în locul lor”⁶⁰.

Aceste reclamații au dus la intensificarea controalelor efectuate de către Primăria Orașului Focșani la brutării pentru a depista eventualele nereguli.

La 25 octombrie 1948, Sandu Iosefsohn, ajutorul de primar din Focșani, a făcut un control la Brutăria Nr. 4, unde era director Costea Ioan. Aici l-a depistat pe cetățeanul Constantin Ionescu, pensionar din Focșani, care avea în coș trei pâini a câte un kg bucata, iar pe cartelă nu avea dreptul decât la trei rații a câte 250 de grame. Sandu Iosefsohn l-a obligat pe Costea Ioan să restituie pâinile ce le avea în plus și a cerut primarului să ia cele mai drastice măsuri împotriva „celor ce sabotează noile orânduirii sociale”⁶¹.

Costea Ioan a recunoscut faptul că a dat 1,7 kg de pâine în plus, motivând că gestul său a fost făcut pentru un om care „este

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 496.

⁶¹ *Ibidem*.

*vădov și are două fete, din care una este bolnavă și a avut mult de suferit pe la București și bine tot nu s-a putut face ...”*⁶².

Vizitând și Brutăria Nr. 3, condusă de directorul Vasile Bistrițeanu, Sandu Iosefsohn a descoperit că S. Max Kamil a cumpărat patru pâini a câte un kg fiecare, cu toate că pe cartelă avea dreptul la numai 850 de grame. Iosefsohn a comunicat primarului că *„față de această situație, contrară măsurilor de ordin economic, directorul brutăriei, contrăr dispozițiilor și instructajului nostru, pune organul de conducere, adică Primăria, într-o situație foarte neplăcută, față de cei ce pândesc să speculeze aceste momente în localuri sau colțuri de străzi. Aceste cazuri duc la înfometarea celor ce muncesc, întreținând pe de altă parte, vechiul obicei al bursei negre”*⁶³.

La 11 octombrie 1948 a fost naționalizată Fabrica de Mezeluri care i-a aparținut lui Vintilă Constantinescu. Până la 18 octombrie 1948 s-au făcut toate actele de luare în primire și s-au pus la punct instalațiile și mașinile, pentru buna desfășurare a activității. În perioada 18 - 26 octombrie 1948 au fost livrate către fabrică 790 kg de carne de vită și 1.116 kg carne de porc, din această cantitate fiind fabricate 100 kg pastramă, 118,5 kg de costiță, 570 kg de salam, 78,5 kg de mușchi, 41 kg de parizer, 99 kg de salam popular, 55 kg de crenwursti și 40 kg de tobă⁶⁴. Aprovizionarea cu materie primă era asigurată de către Societatea de Stat „Comcar”, iar activitatea Fabricii de Mezeluri din Focșani era raportată la București, către Centrala Industrială a Conservelor Alimentare.

În industria lemnului, cu toate că joagărele existente în comunele montane ale județului Putna nu au fost incluse în Legea naționalizării, autoritățile au limitat numărul lor, acordând autorizații de funcționare doar proprietarilor cu „origini sănătoase”. Aceste autorizații erau emise de către primarul comunei respective.

În comuna Nereju, la începutul lunii noiembrie 1948, primarul a acordat autorizații de funcționare unui număr de nouă persoane, însă în urma unei Note Informative expediată către directorul Direcției

⁶² *Ibidem*, f. 479.

⁶³ *Ibidem*, f. 482.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 268.

Silvice a Județului Putna, în care cei nouă erau catalogați drept „burghezi”, acesta a solicitat prefectului să anuleze autorizațiile și să elibereze altele unor persoane de încredere⁶⁵.

La 20 noiembrie 1948, Ministerul Industriilor, care dorea definitivarea operațiunii de regrupare a fabricilor de cherestea și a joagărelor de apă, a sistat acordarea de noi autorizații pentru joagăre⁶⁶. În urma unei ședințe desfășurată două zile mai târziu, Prefectura Județului Putna a considerat că unele comune au prea multe joagăre față de nevoile locale și a redus simțitor numărul acestora. Dacă în comunele Bârsești, Câmpuri, Mărăști, Răcoasa, Vidra și Vizantea numărul acestora a rămas neschimbat, la Tulnici, din cele 32 de joagăre existente au mai rămas doar cinci, la Păulești, din 13 joagăre au mai rămas șase, la Paltin, din nouă au rămas cinci, iar la Nistorești și Herăstrău, din șapte au rămas patru⁶⁷.

Conform Ordinului Circular nr. 21.693 din 16 noiembrie 1948 al Ministerului Afacerilor Interne, privind întreprinderile naționalizate, la 1 decembrie 1948, Biroul Întreprinderilor Naționalizate a hotărât să dea denumiri corespunzătoare regimului socialist, care simbolizau evenimentele și numele eroilor clasei muncitoare, după cum urmează:

Brutăria Comunală Nr. 1, din Strada Democrației, nr. 12, fostă Antoniadis - „13 Decembrie”.

Brutăria Comunală Nr. 2, din Strada Mare, nr. 320, fostă Rosemberg - „11 Iunie”.

Brutăria Comunală Nr. 3, din Strada Piața Independenței, nr. 3, fostă proprietate a lui Pericle Sadima - „I. C. Frimu”.

Brutăria Comunală Nr. 4, din Strada Republicii, nr. 86, care a aparținut lui Naum Gheorghe - „23 August”.

Brutăria Comunală Nr. 5, din Strada Mare, nr. 48, care a fost în proprietatea lui E. D. Vasile - „Ștefan Gheorghiu”.

Brutăria Comunală Nr. 6, din Strada 23 August 1944, nr. 59, fostă N. Oancea - „Ioan Fonghi”.

⁶⁵ A.N.Vn., fond Prefectura Județului Putna, dosar nr. 4 bis / 1948, f. 227.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 244.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 235.

Moara și presa de ulei din Strada Raion, nr. 46, fostă Sebastian O. Baliff - „*Olga Bancic*”.

Moara și presa de ulei din Bulevardul Mihail Sturza Vodă, nr. 31, fostă Aurora Buhnea - „*Filimon Sârbu*”.

Moara și presa de ulei din Strada Vâlcele, nr. 15, foste Nicolae Iacob - „*30 Decembrie*”.

Fabrica de Mezeluri din Strada Popa Costache, nr. 5, fostă Vasile Constantinescu - „*Ilie Pintilie*”.

Legea naționalizării din 11 iunie 1948 a fost completată cu alte dispoziții menite să destructureze întreg sistemul privat. Astfel, la 13 august 1948 au fost dizolvate toate întreprinderile bancare și instituțiile de credit, pe raza județului fiind naționalizate 28 de instituții financiare, iar la 3 noiembrie 1948, prin Decretele 302 și 303 au fost naționalizate instituțiile sanitare particulare și cinematografele⁶⁸.

Dincolo de faptul că mărturiile documentare ale timpului întregesc, prin componența putneană a desfășurării sale, dimensiunea politică și economică a evenimentului, acestea o recompun și pe aceea umană, a destinului acelora afectați dramatic de consecințele naționalizării.

Aici, în județul Putna, efectele au fost cu atât mai dureroase, cu cât, economiceste, viața oamenilor era determinată de mica industrie alimentară, textilă și meșteșugărească.

Odată lovită în esența ei, de proprietate particulară, capabilă să asigure prin dinamica raportului cerere și ofertă, bunăstarea locuitorilor, pauperizarea și imposibilitatea regăsirii unui nou drum în viață a pus stăpânire pe soarta celor dezmoșteniți.

Raportarea datelor de mai sus și la destinul uman nuanțează, credem, și justifică, în același timp, tematica lucrării.

⁶⁸ A.N.Vn., fond Camera de Comerț și Industrie Focșani, dosar nr 20 / 1948, f. 2.